

З ІСТОРІЇ КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКОЇ АКАДЕМІЇ

УДК - 947.7.(654)

о.Юрій Мицик

НЕЗНАНИЙ ДОКУМЕНТ ДО ІСТОРІЇ КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКОЇ АКАДЕМІЇ СЕРЕДИНИ XVII СТ.

Цією статтею розпочинається публікація унікального джерельного комплексу з історії Національно-визвольної війни. У діаріуші польного гетьмана Радзивілла є документ, який проливає світло на ситуацію в Києві під час підготовки українського війська до Берестецького походу. У ньому міститься інформація про умонастрої ченців і студентів Києво-Могилянського колегіуму у 1651р.

Під час нашого наукового стажування у жовтні-грудні 1999 р. в Канадійському інституті українських студій (далі КІУС) при Альбертському університеті в Едмонті велику увагу було приділено опрацюванню мікрофільмів архівних документів, виявлених в різних архівосховищах світу відомим істориком Френком Сисином (США - Канада). Особливо цінним, власне унікальним, є джерельний комплекс з історії Національно-визвольної війни українського народу 1648-1658 рр., рівного якому не було у XX ст. Це - щоденник (діаріуш) похідної канцелярії польного гетьмана литовського князя Януша Радзивілла, котрий охоплює події 1649-1652 рр. Завдяки цьому комплексу можна отримати дуже повне уявлення про хід Національно-визвольної війни на Сіверській Україні. Враховуючи значення даного комплексу, КІУС, НаУКМА та Інститут української археографії та джерелознавства ім. Грушевського НАН України доручили Ф.Сисину та Ю.Мицику готувати до друку згаданий щоденник. Однак ця робота буде тривати досить довго, оскільки щоденник містить понад 1000 сторінок, писаних складними почерками, які до того ж нерідко є затухаючими. Тому паралельно з підготовкою до друку всього комплексу, доцільно видавати окремі документи з його складу. До них належить і лист овруцького

архімандрита (на жаль, його ім'я поки що не встановлено) від 20 (10) березня 1651 р. до свого приятеля, отця Борисовича, котрий перебував у Овручі. Цей лист був, очевидно, перехоплений польсько-литовськими карателями і внесений у щоденник під 30 березня із таким заголовком: "Від овруцького архімандрита до отця Борисовича такий (лист)." Ця копія, як і оригінал, були писані польською мовою.

Отже, бачимо, що овруцький архімандрит втік з Овруча до Києва, рятуючись від війни, але потрапив із вогню у полум'я. Київ тоді був центром мобілізації українських і ординських військ, які гетьман Богдан Хмельницький збирав для відсічі карателям Речі Посполитої, котрі розгортали наступ у Східному Поділлі. (Сам Хмельницький перебував тоді у Білій Церкві). Концентрація величезних військ у Києві, особливо ординських, погіршила становище жителів міста; об'єктом грабунку ставали навіть православні церкви. Про це повідомляв своєму адресату овруцький архімандрит, котрий через хворобу не міг виїхати з Києва і перебував у Києво-Братському Богоявленському монастирі, тобто в Києво-Могилянському колегіумі. Будучи хворим, овруцький архімандрит описував ситуацію в Києві із слів ченців та студентів, котрі досить похмуро змальовували ситуацію в

місті. Невеликий за обсягом лист проливає світло і на підготовку Б.Хмельницьким кампанії 1651р., і на умонастрої ченців і студентів тогочасного Києво-Могилянського колегіуму, тому наводимо його нижче повністю.

"Wielebny ojcie Boryssowicz, mnie w Chrystusie namilszy bracie!

Słyszac o dobrym zdrowiu wieleb. t. etc, cieszę sie. Niebezpieczeństwa u nas co dzień pomnażają. Tatarów moc wielka, jedni juz posciagali sie do hetmana Zaporowskiego, a drudzy jeszcze, powiadają, ciagna. Trwoga ustawiczna! Cerkwi lupia, psocą, profanują, lud drapieżny biała piec z uczciwego obierają. Kozaków miasto pełne, a co dzień spodziewają sie pulkow zadnieprskich. O samym hetmanie powiadają, ze jest w Białej Cerkwi, co by tam czynił, nie możemy wiedzieć. Ja wielce tego zaluje, zem sie zerwał z Owruczego, teraz choćbym rad, przed boleścią, która cierpię, nie mogę.

Zatym was P. Bogu porucam.

Datt z monastera Brackiego kijowskiego 10 marty."

"Велебний отче Борисович, мені у Христі наймиліший брате!

Почувши про добре здоров'я велебності твоєї і т. д., тішуся. У нас щоденно посилюється небезпека. Татар велика сила. Одні вже прибули до запорозького гетьмана, а другі ще йдуть. Тривога постійна! Церкви грабують, паплюжать, профанують; грабіжницький люд безчестить жінок. Місто повне козаків, а з дня на день сподіваються [приходу] задніпровських полків. Про самого гетьмана кажуть, що він знаходиться в Білій Церкві, а що він там робить, не можемо знати. Я дуже шкодую, що втік з Овруча. Тепер, хоч і радий би [повернутися], але через хворобу, від котрої потерпаю, не можу. Затим доручаю вас Господу Богу.

Дано з монастира Братського київського 10 березня."

/ КГУС. - Колекція мікрофільмів Ф.Сисина.-мікрофільм з Архіву головного актів давніх у Варшаві. - Ф. "Архів Радзивіллів".- Відд. VI.- Суплементум,-№ 36. - С .539. - Копія. - Переклад з польської./.

Yuriy Mytsyk

UNKNOWN DOCUMENT FOR HISTORY OF KYIV-MOHYLA ACADEMY OF THE MIDDLE OF XVII CENTURY

The article devoted to the publication of unique source complex of documents of the period of National-liberating war. Hetman's Radzrvill's diary contains the information about the attitudes of monks and students of Kiev-Mohyla Collegium to mentioned events in 1651.